

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
ändring av lagstiftningen om försöksverksamhet med samhällstjänst**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Under år 1991 har det vid 18 domstolar varit möjligt att som påföljd för brott döma till oavlönat allmännyttigt arbete, samhällstjänst, i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff. Den lag som reglerar denna försöksverksamhet föreslås bli ändrad från den 1 april 1992, eftersom nya bestämmelser om sammanträffande av brott då träder i kraft och även lagstiftningen om samhällstjänst måste samordnas med dem.

I propositionen föreslås också att försöket samtidigt utvidgas så att det blir möjligt att vid sammanlagt 50 domstolar döma till samhälls-

tjänst. Befolkningen inom det utvidgade försöksområdet är nästan tredubbelt så stor som inom det nuvarande försöksområdet.

I lagen föreslås samtidigt vissa smärre innehållsmässiga ändringar och vissa tekniska preciseringar. Dessutom skall lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel kompletteras.

Avsikten är att försöksområdet skall utvidgas från den 1 oktober 1992. Till övriga delar skall lagarna träda i kraft samtidigt som den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott, dvs. den 1 april 1992.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING.....	3	2. Ikraftträdande	8
1. Propositionens samhälleliga betydelse och de föreslagna ändringarna	3	3. Lagstiftningsordningen	8
2. Ärendets beredning	3	LAGTEXTER.....	9
3. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar	3	1. Lag om ändring av lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst.....	9
DETALJMOTIVERING.....	4	2. Lag om ändring av 1 och 8 §§ lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel ..	11
1. Motivering till lagförslagen	4	BILAGA.....	12
1.1. Lag om försöksverksamhet med samhällstjänst	4	Parallelltexter.....	12
1.2. Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel.....	7		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse och de föreslagna ändringarna

Lagstiftningen om försöksverksamhet med samhällstjänst har varit i kraft från ingången av 1991. Det första året har redan utvisat att den nya påföljden är en lämplig del i vårt sanktionssystem. Under år 1991 gavs sammanlagt 130 samhällstjänstdomar, vilket är något mer än man hade beräknat då lagen om försöket bereddes. Utförandet av tjänsten har lyckats på väntat sätt. Endast i ett relativt litet antal fall har man varit tvungen att avbryta samhällstjänsten, på grund av att den dömda grovt har brutit mot villkoren för samhällstjänsten, och på nytt förvandla straffet till fängelse. Under det första året började 93 dömda personer utföra sin samhällstjänst, för 17 av dem avbröts samhällstjänsten och i 49 fall har samhällstjänststraffen slutförts. Ett i någon mån problematiskt resultat av försöket kan anses vara att den nya sanktionen huvudsakligen har tillämpats vid rattfylleri. Avsikten är att försöka utvidga användningen av samhällstjänsten som påföljd vid andra brott. Det är ännu för tidigt att lägga fram några bedömningar av hur den nya sanktionen inverkar på återfallsbrottsligheten.

Under det första försöksåret har man inte i lagstiftningen märkt sådana brister som absolut borde avhjälpas mitt under den planerade treåriga försöksperioden. Lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) måste dock ändras på grund av att den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott träder i kraft den 1 april 1992. Då lagen om försöksverksamheten stiftades kunde dessa nya stadganden inte beaktas, eftersom de stadfästes först efter att försöket hade inletts.

Erfarenheterna av samhällstjänsten är goda. Kriminalvårdsföreningen har bl.a. tack vare en omfördelning av arbetskraften möjlighet att ansvara för verkställigheten av samhällstjänsten på ett större område än i dag. Då lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst av tekniska orsaker i varje händelse måste ändras föreslås det att försöket samtidigt utvidgas. Enligt förslaget skall försöksområdet utvidgas så att det vad befolkningsbasen beträffar blir nästan tredubbelt så stort.

Om försöksområdet utvidgas får man nyttig

kunskap också om sådana omständigheter som inte blir utredda om försöket fortsätter i nuvarande omfattning. Man kan t.ex. få preliminära uppgifter om vilka problem som kunde uppstå om samhällstjänsten utsträcks till att omfatta hela landet. I samband med utvidgningen kan man bl.a. reda ut om praxis vid tillämpningen av lagen inom de nya försöksområdena avviker från praxis inom de områden som varit med från början.

Samtidigt som lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst samordnas med stadgandena om sammanträffande av brott och försöksområdet utvidgas, föreslås vissa ändringar i lagens innehåll. Den viktigaste av dem är att Kriminalvårdsföreningen skall förbjuda utförande av samhällstjänst också i det fall att åtal för ett brott som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff kommer att väckas mot den som har dömts till samhällstjänst. Enligt den nuvarande lagen är det först domstolen som kan fatta beslut om ett sådant förbud i samband med sitt avgörande i själva saken. Utslaget kommer dock ofta så sent att förbudet inte längre har någon praktisk betydelse.

I lagen föreslås också några tekniska preciseringar. Vidare flyttas två stadganden från förordningen om verkställighet av samhällstjänst (1260/90) till lagen. Också i lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73) föreslås en liten ändring.

2. Ärendets beredning

Propositionen har beretts vid justitieministeriet som tjänstearbete. Till grund för beredningen har myndigheterna inom de områden där försökslagstiftningen tillämpats och Kriminalvårdsföreningens lokalbyråer tillfrågats om vilka behov att ändra lagstiftningen som de har märkt.

3. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar

Kriminalvårdsföreningen kan sköta verkställigheten av samhällstjänsten inom de nya områden som tas med i försöket, om den nuvarande personalens uppgifter ändras. Också

övriga kostnader för utvidgningen av försöket, för resor, utbildning och motsvarande blir rätt små. Direkta inbesparingar uppstår, om försöksområdet utvidgas, genom att årligen mer än etthundra personer som dömts för brott kan bo hemma i stället för i fängelse medan de

avtjänar sitt straff och de medför då inga kostnader för fängårdsväsendet. Erfarenheter-na hittills visar dessutom att nästan hälften av dessa personer kommer att vara i arbete på normalt sätt medan straffet verkställs.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om försöksverksamhet med samhällstjänst

1 §. I momentet uppräknas de domstolar som är med i försöksverksamheten med samhällstjänst. Förteckningen föreslås bli utökad med domstolarna inom det utvidgade försöksområdet. Det huvudsakliga kriteriet vid urvalet av nya områden har varit möjligheterna för Kriminalvårdsförningens lokalbyråer att åta sig verkställigheten av samhällstjänsten. Utvidgningen beräknas i stort sett fördubbla det antal brottmål i vilka samhällstjänst kan dömas ut.

3 §. Den nya 2 punkten i 1 mom. gäller bestämmande av gemensamt straff, medan motsvarande punkt i den nuvarande lagen gäller sammanläggning av fängelsestraff. Den föreslagna ändringen föranleds av den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott, enligt vilken ett gemensamt straff skall bestämmas i stället för sammanläggning av straffen. I de fall där det enligt övergångsstadgandena i den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott ännu sedan den nya lagen trätt i kraft är möjligt att sammanlägga straff enligt den nuvarande lagen, kan man enligt de övergångsstadganden som föreslås för denna lag fortfarande döma ut samhällstjänst i stället för ett sammanlagt fängelsestraff.

I motiveringen till lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst konstaterades att hovrätten vid administrativ sammanläggning inte kan förvandla samhällstjänst till fängelse eller fängelse till samhällstjänst. Denna ståndpunkt har motiverats med att man vid administrativ sammanläggning inte hör parterna och att beslutet inte kan överklagas (RP 62/1990 rd. s. 15). I fråga om bestämmande av ett gemensamt

straff för verkställighet enligt den nya 7 kap. 7 § i strafflagen gäller ingendera argumentet som sådant. Den domde skall bevisligen beredas tillfälle att bli hörd i saken och i det gemensamma straff som bestäms får ändring sökas på normalt sätt. Sålunda finns det inte längre några hinder för byte av straffart mellan fängelse och samhällstjänst när ett gemensamt straff bestäms för verkställighet. Det finns inte heller något hinder för byte av straffart när ett gemensamt straff bestäms i efterhand eller i undantagsfall (7 kap. 6 och 8 §§ strafflagen).

Med tanke på rättssäkerheten är det dock inte oproblemiskt att domstolar i samma instans ändrar arten av redan utdömda straff. I princip kunde det hända att straffarten i dylika fall kommer att ändras gång på gång, om flera senare uppdagade brott leder till att ett gemensamt straff skall bestämmas på nytt. Därför bör man förhålla sig återhållsamt till att byta straffart. Det finns behov av att ändra straffart främst då den som tidigare dömts till samhällstjänst på nytt döms till samhällstjänst och det av dessa bestående gemensamma straffet inte längre förordnas som samhällstjänst. De gemensamma straffen skulle då i praktiken ofta vara kombinerade straff som delvis verkställs som samhällstjänst, eftersom domstolen inte förbjuder verkställigheten av den tidigare dömda samhällstjänsten, och delvis som fängelse. Detta är möjligt också i dag.

I momentets 3 punkt föreslås ett förtydligande tillägg. Därmed skall samhällstjänst kunna dömas ut inte enbart då det bestäms att ett villkorligt fängelsestraff skall verkställas i sin helhet, utan också då det bestäms att någon del av straffet inte skall verkställas. Det blir möjligt att bestämma att en del av ett straff skall verkställas i och med att en ändring av 4 § lagen om villkorligt straff (700/91) träder i kraft den 1 april 1992.

Den första meningen i 3 mom. innebär att då ett gemensamt straff enligt 7 kap. 6, 7 och 8 §§ strafflagen bestäms i efterhand, för verkställighet eller i undantagsfall, skall straff som avser samhällstjänst behandlas på samma sätt som fängelsestraff. Av dessa eller tillsammans med fängelsestraffen skulle det vara möjligt att bestämma ett gemensamt straff. Om någon av de tidigare domarna är fängelse och någon annan dom är samhällstjänst när det gemensamma straffet bestäms, kan en domstol inom försöksområdet i princip som gemensamt straff bestämma vilketdera som helst. Dessutom kan domstolen vid behov på det sätt som stadgas i 11 § förbjuda verkställigheten av en dom som avser samhällstjänst.

Av det föreslagna 3 momentets andra mening framgår att ett samhällstjänstdom, i fråga om avbrott av konkurrensen mellan två brott, motsvarar ett ovillkorligt och inte ett villkorligt straff. Därför får ett gemensamt straff inte enligt huvudregeln bestämmas för två brott av vilka det ena har begåtts efter att samhällstjänst har dömts ut för det andra. Det är naturligt att också i detta avseende jämställa samhällstjänsten med ett ovillkorligt fängelsestraff, eftersom samhällstjänsten döms ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff och den också kan förvandlas tillbaka till ovillkorligt fängelse.

5 §. Nedan i 8 § 1 mom. föreslås en skyldighet att förbjuda utförande av samhällstjänst, om den som har dömts till samhällstjänst begår ett nytt brott. Detta stadgande kan också påverka den i 5 § bestämda tid inom vilken samhällstjänsten skall slutföras. Om nämligen domstolen trots Kriminalvårdsföreningens beslut att avbryta samhällstjänsten tillåter att denna tjänst fortgår, måste den tid som reserverats för utförandet i allmänhet förlängas lika mycket som tjänsten har varit avbruten. Därför föreslås i 5 § 1 mom. en hänvisning till 8 § 1 mom. Ett behov av en motsvarande förlängning kan uppkomma t.ex. om Kriminalvårdsföreningen på grund av att någon brutit mot villkoren för samhällstjänsten bestämmer att tjänsten skall avbrytas, men domstolen inte anser att brottet mot villkoren har varit grovt i den bemärkelse som 9 § 1 mom. avser.

Samtidigt föreslås ett begreppsförtydligande i 1 mom. Enligt den nuvarande lagen skall samhällstjänsten slutföras inom ett år från det domen vann laga kraft. Enligt den nya ordalydelsen börjar den ett år långa tiden för

utförande av samhällstjänsten så snart samhällstjänst domen blir verkställbar. En dom är verkställbar inte bara då den har vunnit laga kraft utan också i två andra fall. För det första är en hovrättsdom verkställbar redan innan den har vunnit laga kraft. För det andra kan en samhällstjänst dom gå i verkställighet redan innan underrättens dom har vunnit laga kraft, om den dömde i enlighet med 5 § 2 mom. ger sitt samtycke till detta.

8 §. Enligt den nuvarande 11 § kan domstolen förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten påbörjas eller fortgår när den dömer en person, som redan har dömts till samhällstjänst, till fängelse. Den praktiska betydelsen av detta stadgande minskas dock betydligt av det faktum att tiden mellan det nya brottet och avkunnandet av domen i underrätten kan vara rätt lång. I många fall kan samhällstjänsten redan vara slutförd innan domstolen kan fatta beslut om att förbjuda den.

För att ett nytt brott också de facto skall kunna avbryta utförandet av samhällstjänsten måste beslutet om avbrott kunna fattas i ett tidigare skede än först då underrätten ger sitt utslag med anledning av det nya brottet. Därför föreslås det att Kriminalvårdsföreningen skall avbryta samhällstjänsten redan när åklagaren har meddelat att han ämnar väcka åtal mot den person som dömts till samhällstjänst för ett brott som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelse.

Hur informationen om brottet via åklagaren när Kriminalvårdsföreningen blir i vissa fall slumpmässigt. Så länge verksamheten med samhällstjänst är på försöksstadiet har man dock inte velat ålägga alla landets åklagare att på tjänstens vägnar göra anmälan till Kriminalvårdsföreningen, eftersom samhällstjänsten kanske inte är särskilt bekant utanför försöksområdena. I normalfallet, där samhällstjänsten utförs och det nya brottet begås i den dömdes hemtrakt är det dock sannolikt att informationen fungerar rätt bra, då åklagarna i de ärenden som gäller samhällstjänsten samarbetar med Kriminalvårdsföreningens lokalbyrå. Eftersom det är osäkert om ett brott blir uppdagat eller inte är straffrättsystemet dessutom alltid förknippat med en viss grad av slumpmässighet som inte kan avhjälpas. Man måste också minnas att Kriminalvårdsföreningens beslut att avbryta samhällstjänsten är temporärt, då det är domstolen som skall fatta

beslut om den fortsatta samhällstjänsten på det sätt som stadgas i 11 §.

Åklagaren kan vid behov anmäla det nya brottet efter att han beslutat väcka åtal, om det även förefaller som om detta enskilda brott i praktiken skulle medföra ett fängelsestraff. Det är inte meningsfullt att avbryta samhällstjänsten på grund av ett brott som sannolikt kan leda till böter, eftersom den del av samhällstjänsten som inte har utförts enligt 11 § kan förvandlas till fängelse endast om straffet för det nya brottet blir fängelse.

11 §. I den andra meningen i 1 mom. stadgas nu att domstolen om den förbjuder samhällstjänsten skall "förvandla den återstående delen till fängelse". Den nu föreslagna ordalydelsen "bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse" beaktar bättre det faktum att domstolen inte så ofta konkret kan förvandla det slutliga straffet till ett fängelsestraff av en viss längd. För det första har domstolen inte nödvändigtvis exakt information om hur mycket som återstår av samhällstjänsten. Ett hinder för en konkret förvandling är ofta också att man inte tillräckligt snabbt får besked om förbudet till Kriminalvårdsföreningens regionala byrå och därifrån vidare till tjänstgöringsplatsen. Tjänsten kan därför de facto komma att fortgå också efter att förbudet utfärdats. Enligt den nu föreslagna ordalydelsen kan domstolen abstrakt uttala att resten av straffet skall avtjänas som fängelse utan att räkna ut förkortningen. Justitieministeriets fängervårdsavdelning kan därefter i enlighet med 11 a § förkorta fängelsestraffet med all den samhällstjänst som har utförts innan meddelandet om förbudet har nått tjänstgöringsplatsen. Ifall domstolen likväl i vissa fall kan bestämma längden av det fängelsestraff som skall avtjänas, så borde den även göra det.

I det nya 2 mom. som föreslås bli fogat till paragrafen konstateras för det första att verkställigheten av tidigare utdömd samhällstjänst kan förbjudas inte bara då ett separat gemensamt fängelsestraff döms ut för nya brott utan också då det i efterhand döms ut ett gemensamt fängelsestraff som omfattar även en tidigare ådömd samhällstjänst, eller för verkställighet eller i undantagsfall, på det sätt som stadgas i de nya 6, 7 och 8 §§ i 7 kap. strafflagen.

För det andra stadgas genom det nya 2 mom. om domstolens verkställighetsbeslut för

sådana gemensamma straff som skall verkställas delvis som samhällstjänst och delvis som fängelse. Även om det vid bestämmandet av ett gemensamt straff blir möjligt att förvandla samhällstjänst till fängelse och – inom försöksområdet — tvärtom, är det inte alltid att rekommendera att man gör en sådan förvandling, av de orsaker som nämns i motiveringen till 3 § 1 mom. Därför kan det också då den nya lagen trätt i kraft mycket väl förekomma straff som delvis verkställs som samhällstjänst och delvis som fängelse. Enligt andra meningen i det föreslagna 2 mom. skall domstolen bestämma att den utförda delen av samhällstjänsten i ett sådant gemensamt straff skall verkställas som fängelse. Till denna del ersätter det nya 2 mom. den nuvarande 10 § i förordningen om verkställighet av samhällstjänst.

För det tredje behövs det nya momentet när samhällstjänsten förvandlas till fängelse då ett gemensamt straff bestäms. Genom stadgandet har man velat att de verkställande myndigheterna även i dessa fall skall få ett domstolförordnande om verkställigheten av det gemensamma fängelsestraffet, enligt vilket den återstående delen av straffet skall avtjänas som fängelse. Bestämmelsen behövs både då domstolen förbjuder verkställigheten av samhällstjänst och då ett förbud inte utfärdas. I det förra fallet förkortas i verkställighetsskedet det gemensamma fängelsestraffet i enlighet med 11 a § med den tid av samhällstjänsten som utförts till dess den avbröts. I det senare fallet skall fängelsestraffet i allmänhet förkortas med hela samhällstjänststraffet.

Paragrafens 3 mom. motsvarar det nuvarande 2 mom.

11 a §. Det föreslagna 1 mom. ingår nu som första mening i 5 § 2 mom. förordningen om verkställighet av samhällstjänst. Enligt förslaget flyttas stadgandet till lagens 11 a §, i vilken samlas alla bestämmelser om avdrag som vid verkställigheten görs från fängelsestraff på grund av samhällstjänst som redan utförts.

Det nya 2 mom. skall tillämpas på fall då domstolen antingen enligt 11 § har förbjudit verkställigheten av samhällstjänsten eller för någon som redan dömts till samhällstjänst bestämt ett med detta gemensamt fängelsestraff i efterhand, för verkställighet eller i undantagsfall på det sätt som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen. Ofta kan domstolen i dessa fall inte direkt bestämma hur stor del av domen som efter samhällstjänsten skall verkställas som

fängelse. Ett exakt förordnande är möjligt t.ex. när Kriminalvårdsföreningen på det sätt som avses i 8 § på grund av ett nytt brott redan före rättegången har förbjudit utförandet av samhällstjänsten. Om domstolen inte har kunnat beräkna längden av det återstående fängelsestraff som skall verkställas, måste detta göras i verkställighetsskedet. Enligt det nya 2 mom. skall justitieministeriets fängenvårdsavdelning göra beräkningen.

Också det föreslagna 3 mom. ingår nu i 5 § 2 mom. förordningen om verkställighet av samhällstjänst. Eftersom detta stadgande gäller förfarandet vid avdrag i verkställighetsskedet är dess rätta plats lagens 11 a §, där 1 och 2 mom. reglerar när ett sådant avdrag skall göras.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

1 mom. Med undantag av utvidgningen av lagens tillämpningsområde föreslås lagen träda i kraft från ingången av april 1992. Ikraftträdelsedatum måste vara detsamma som för de nya stadgandena om sammanträffande av brott i strafflagen, för att samhällstjänst skall kunna dömas ut också i stället för gemensamma fängelsestraff som döms ut efter denna dag.

Den utvidgning av försöksverksamheten med samhällstjänst som ändringen av lagens 1 § innebär föreslås dock träda i kraft först den 1 oktober 1992. Det finns två anledningar till detta. För det första måste Kriminalvårdsföreningens lokalbyråer inom de nya försöksområdena få tillräckligt med tid att förbereda sig. För det andra vill man inte inom de nya försöksområdena införa den nya sanktionen samtidigt som stadgandena om sammanträffande av brott träder i kraft. På detta sätt får åklagarna och domstolarna bättre möjligheter att sätta sig in i den nya lagstiftningen. Lagens nya 11 § skulle, liksom för närvarande, kunna tillämpas även efter att tiden för försöksverksamheten gått till ända. Det samma skulle gälla stadgandena om straffverkställighet, av vilka 5 och 8 §§ ändras delvis och vilka kompletteras med den nya 11 a §.

2 mom. Enligt övergångsstadgandena för det nya 7 kap. i strafflagen kan man även efter att kapitlet trätt i kraft i vissa fall tillämpa stadgandena i det tidigare 7 kap. om sammanträffande av brott. I sin nu föreslagna form kan stadgandena i lagen om försöksverksamhet

med samhällstjänst inte längre tillämpas på de fall då straffen sammanläggs, och därför skulle samhällstjänst inte kunna dömas ut. I dessa fall skulle de som dömts för ett brott och som blir utanför samhällstjänsten bli orättvist behandlade. Därför föreslås i 2 mom. att då 7 kap. strafflagen tillämpas i sin tidigare lydelse skall också de tidigare stadgandena om utdömande av samhällstjänst tillämpas i stället för stadgandena om gemensamt straff.

Om den dömde har ett avtjäna ett enligt den tidigare lagstiftningen sammanlagt straff och han före sammanläggningen har dömts till samhällstjänst, kan man i verkställighetsskedet bli tvungen att räkna ut längden av det straff som efter samhällstjänsten återstår att verkställas som fängelse av det sammanlagda straffet. För att övergångsstadgandena inte i onödan skall svälla ut och bli onödigt komplicerade, föreslås att man i dessa fall i tillämpliga delar förfar i enlighet med den nya lagens 11 a §.

3 mom. Det är också möjligt att man efter att lagen har trätt i kraft måste tillämpa den tidigare lagens stadganden om s.k. administrativ sammanläggning. Enligt huvudregeln skulle även denna sammanläggningen göras av under-rätten enligt 6 mom. i övergångsstadgandet för lagstiftningen om sammanträffande av brott. I de mål som är anhängiga i hovrätten då lagen träder i kraft skulle sammanläggningen göras av hovrätten. Därför måste också det stadgande som motsvarar den nuvarande 10 § förordningen om verkställighet av samhällstjänst förbli i kraft under övergångsperioden. För att man inte skall bli tvungen att skriva ett eget övergångsstadgande för förordningen föreslås att stadgandet intas som 3 mom. i lagens övergångsstadgande.

1.2. Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel ändrades när lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst gavs. Ändringen innebar att skador orsakade vid utförandet av samhällstjänst jämställdes med skador orsakade av personer som tagits in på olika anstalter eller som annars mist sin frihet.

Enligt 1 § 2 mom. lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel är huvudregeln att en skada som ett samfund eller en stiftelse lidit inte ersätts av statens medel. Därför har

samfund eller stiftelser som ordnat tjänstgöringsplatser inte rätt att av staten få ersättning för skada som en person som dömts till samhällstjänst orsakat dem eller för sådan skada för en utomstående som den som ordnat tjänstgöringsplatsen enligt skadeståndslagen har varit skyldig att ersätta den utomstående.

I det fall att den som dömts till samhällstjänst t.ex. skadar eller stjälar egendom som tillhör tjänstgöringsplatsen kan den som ordnat tjänstgöringsplatsen själv få lida skadan. Detta kunde i praktiken inträffa i de fall då man inte kan få ersättning av gärningsmannen. Ett sådant resultat kan inte vara riktigt. Det är också möjligt att skaderisken minskar samfundens och stiftelsernas benägenhet att i sin tjänst ta personer dömda till samhällstjänst. Därför föreslås lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel bli ändrad. Den ekonomiska betydelsen av denna ändring är liten.

1 §. Enligt det nuvarande 2 mom. är huvudregeln att skada som orsakats ett samfund eller en stiftelse inte ersätts. Enligt förslaget skall av statens medel ersättas saksador som vid utförande av arbete som hör till samhällstjänsten orsakats den som ordnat tjänstgöringsplatsen eller utomstående. Rätten till ersättning är i motsats till huvudregeln i 2 mom. inte beroende av om det är ett samfund eller en stiftelse som lidit skadan. Därför hänvisas här till 8 § 3 mom.

8 §. Enligt det nuvarande 8 § 1 mom. skall ersättning för sakskada betalas till en utomstående om skadan har orsakats genom ett brott som begåtts av en person som utför samhällstjänst. Den del av stadgandet som gäller detta föreslås bli överförd till ett nytt 3 mom. i vilket stadgandena om ersättning vid samhällstjänst koncentreras. I momentets första mening konstateras vidare att också den som har ordnat tjänstgöringsplatsen har rätt till ersättning. Endast samfund eller stiftelser kan ordna tjänstgöringsplatser.

Den som ordnat en tjänstgöringsplats kan enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen (412/74) bli tvungen att ersätta skada som orsakats en utomstående av en person som dömts till samhällstjänst medan han utför detta

arbete. Enligt det föreslagna 3 momentets andra mening får den som ordnat tjänstgöringsplatsen av staten ersättning för det belopp som den enligt lagen på grund av s.k. principalansvar har betalat till en utomstående. Som utomstående i detta avseende betraktas också de anställda på tjänstgöringsplatsen.

2. Ikraftträdande

Det föreslås att 1 § 1 mom., som gäller lagens regionala tillämpning, på grund av skäl som nämns i motiven till övergångsstadgandet skall träda i kraft den 1 oktober 1992. Till övriga delar föreslås att lagarna skall träda i kraft den 1 april 1992.

3. Lagstiftningsordningen

Lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst stiftades ursprungligen så som 67 § riksdagsordningen föreskriver. Riksdagen ansåg att lagstiftningsordningen var så uppenbar att det inte var nödvändigt att inhämta utlåtande av grundlagsutskottet.

Stiftandet av försökslagen kunde anses som ett sådant principiellt ställningstagande att det inte längre skulle vara nödvändigt att stifta om utvidgningen av lagens tillämpningsområde i grundlagsordning. Utvidgningen ökar likväl risken för sådana konkreta fall att t.o.m. i samma brott delaktiga döms till skilda straff, även om deras gärningar är lika klandervärda. Då försöksordningen utvidgas sker det även en sådan förändring att försöksordningens ursprungliga innebörd – en positiv diskrimination av dem som omfattas av ordningen – ändras i riktning mot negativ diskriminering av dem som inte omfattas av försöksordningen. Det föreslås därför att lagen om ändring av lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst stiftas så som 67 § riksdagsordningen föreskriver.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst**

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, *ändras* i lagen den 14 december om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) 1 § 1 mom., 3 § 1 och 3 mom., 5 § 1 mom., 8 § 1 mom. och 11 § samt *fogas* till lagen en ny 11 a § som följer:

1 §

Denna lag tillämpas i brottmål som avgörs

1) av Halikko och Loimaa häradsrätter, av Dragsfjärds, Kimito, Nagu och Pargas häradsrätter i Pargas domsaga, av Pikis häradsrätt, av Birkala häradsrätt, av Orivesi, Ruovesi och Ylöjärvi häradsrätter i Ruovesi domsaga, av Toijala häradsrätt, av Laitila, Mynämäki och Vehmaa häradsrätter i Vehmaa domsaga samt av Nystads, Näändals, Tammerfors och Åbo rådstuvurätter,

2) av Korsholms, Malax och Vörå häradsrätter i Korsholms domsaga, av Kronoby, Nykarleby och Pedersöre häradsrätter i Pedersöre domsaga samt av Jakobstads, Karleby och Vasa rådstuvurätter,

3) av Kangasniemi, Mäntyharju, Ristiina och S:t Michels häradsrätter i S:t Michels domsaga och av S:t Michels rådstuvurätt,

4) av Hollola häradsrätt, av Imatra och Parikkala häradsrätter i Imatra domsaga, av Lappee häradsrätt samt av Lahtis och Villmanstrands rådstuvurätter samt

5) av Kemijärvi häradsrätt, av Enare, Kittilä, Muonio, Sodankylä och Utsjoki häradsrätter i Lapplands domsaga, av Kemi, Torneå och Övertorneå häradsrätter i Torneå domsaga, av Rovaniemi häradsrätt samt av Kemi rådstuvurätt.

3 §

Domstolen kan

- 1) när den dömer till fängelse,
  - 2) när den bestämmer ett gemensamt fängelsestraff eller
  - 3) när den bestämmer att ett villkorligt fängelsestraff helt eller delvis skall verkställas
- döma till samhällstjänst som straff i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som den har bestämt till högst åtta månader.

Vad som i 7 kap. 6, 7 och 8 §§ strafflagen stadgas om bestämmande av ett gemensamt

straff för den som redan har dömts till fängelsestraff skall också tillämpas om han har dömts till samhällstjänst. Vid tillämpning av 7 kap. 6 § strafflagen jämställs en dom som avser samhällstjänst med en dom som avser ett ovillkorligt fängelsestraff.

5 §

Verkställigheten av samhällstjänsten skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen blev verkställbar, om inte något annat följer av 6 § 2 mom., 8 § 1 mom. eller 9 § 2 mom.

8 §

Om den dömde inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall Kriminalvårdsföreningen förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten skall avbrytas. Kriminalvårdsföreningen skall också förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten avbryts, om allmänna åklagaren meddelar att den som har dömts till samhällstjänst kommer att åtalas för ett brott som har begåtts efter att han dömdes till samhällstjänst och som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff.

11 §

När en domstol dömer någon till fängelse för ett eller flera brott och den dömde tidigare har dömts till samhällstjänst, får domstolen förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten påbörjas eller fortgår. Om domstolen förbjuder att en tidigare utdömd samhällstjänst verkställs, skall den bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse.

Verkställigheten kan förbjudas också när ett gemensamt straff bestäms i de fall som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen. Oberoende av förbudet skall domstolen bestämma att den del av det gemensamma straffet som inte avtjänas som samhällstjänst skall avtjänas som fängelse.

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst förbjudits skall iaktas även om det överklagas.

11 a §

Om en dom som avser samhällstjänst har gått i verkställighet fastän den inte har vunnit laga kraft och domen med anledning av ändringssökande ändras till fängelse, skall justitieministeriets fängvårdsavdelning förkorta fängelsestraffet med den tid som motsvarar den som redan har verkställts som samhällstjänst.

En motsvarande förkortning skall göras när domstolen har förbjudit att samhällstjänsten verkställs eller har dömt ut ett gemensamt fängelsestraff, men inte har bestämt längden av den del av straffet som skall verkställas som fängelse.

Vid förkortningen iaktas samma förvandlingsgrund mellan fängelse och samhällstjänst som användes när den samhällstjänst som redan har utförts fastställdes. När förkortning-

en räknas ut används det förvandlingssätt som är fördelaktigast för den dömd.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Lagens 1 § 1 mom. träder dock i kraft den 1 oktober 1992. Lagen gäller till utgången av 1993, och även därefter tillämpas 11 § och de stadganden som gäller verkställigheten av straffet.

Om på ett ärende som behandlas efter att denna lag har trätt i kraft, enligt övergångsstadgandena i lagen om ändring av strafflagen (697/91) skall tillämpas stadgandena om sammanläggning av straff i strafflagen i sin tidigare lydelse, tillämpas på detta ärende även 3 § 1 och 3 mom. lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst i sin tidigare lydelse. Om någon som redan tidigare dömts till samhällstjänst härvid döms till fängelse, skall längden av det fängelsestraff som återstår att avtjänas uträknas med iakttagande av principerna i 11 a §.

Om hovrätten efter att lagen trätt i kraft i sådana fall som anges i den tidigare lydelsen av 7 kap. 9 § strafflagen sammanlägger samhällstjänst och fängelsestraff, skall den i sitt utslag ange hur stor del av straffet som skall avtjänas som fängelse efter att samhällstjänsten har utförts.

2.

Lag**om ändring av 1 och 8 §§ lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73) 1 § 2 mom. och 8 § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 2 mom. i lag av den 29 november 1985 (916/85) och 8 § 1 mom. i lag av den 14 december 1990 (1107/90), samt

fogas till 8 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 14 december 1990 och genom lag av den 20 januari 1984 (63/84), ett nytt 3 mom. som följer:

Allmänna stadganden

1 §

Skada som ett samfund eller en stiftelse har lidit ersätts inte enligt denna lag i andra än i 5 a § och 8 § 3 mom. nämnda fall.

Ersättning för sakskada

8 §

Enligt denna lag ersätts sakskada, vilken den som på grund av brott, missbruk av rusmedel, sinnessjukdom, utvecklingsstörning eller berusning eller av någon annan sådan orsak tagits in på en anstalt eller den som annars mist sin frihet har orsakat inom anstalten, medan han är placerad utom anstalten eller är på permission eller sedan han rymt från anstalten eller

från en myndighets förvar. Detsamma gäller sakskador som har orsakats av ett barn som omhändertagits enligt barnskyddslagen (683/83).

Enligt denna lag ersätts dessutom sakskada som någon, som dömts till samhällstjänst enligt lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90), medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller en utomstående. Den som har ordnat tjänstgöringsplatsen skall också ersättas för vad han enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen (412/74) blivit skyldig att betala till utomstående för skada som orsakats medan arbete som hör till samhällstjänsten utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992.

Helsingfors den 14 februari 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Minister *Kauko Juhantalo*

1.

Lag**om ändring av lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst**

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, *ändras* i lagen den 14 december om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90) 1 § 1 mom., 3 § 1 och 3 mom., 5 § 1 mom., 8 § 1 mom. och 11 § samt *fogas* till lagen en ny 11 a § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Denna lag tillämpas i brottmål som avgörs
1) av Pikis häradsrätt samt Nådendals och Åbo rådstuvurätter,

2) av Korsholms, Malax och Vörå häradsrätter i Korsholms domsaga, av Kronoby, Nykarleby och Pedersöre häradsrätter i Pedersöre domsaga och av Jakobstads, Karleby och Vasa rådstuvurätter,

3) av Kangasniemi, Mäntyharju, Ristiina och S:t Michels häradsrätter i S:t Michels domsaga och av S:t Michels rådstuvurätt *samt*

4) av Rovaniemi häradsrätt.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas i brottmål som avgörs
1) av *Halikko och Loimaa häradsrätter, av Dragsfjärds, Kimito, Nagu och Pargas häradsrätter i Pargas domsaga, av Pikis häradsrätt, av Birkala häradsrätt, av Orivesi, Ruovesi och Ylöjärvi häradsrätter i Ruovesi domsaga, av Toijala häradsrätt, av Laitila, Mynämäki och Vehmaa häradsrätter i Vehmaa domsaga samt av Nystads, Nådendals, Tammerfors och Åbo rådstuvurätter,*

2) av Korsholms, Malax och Vörå häradsrätter i Korsholms domsaga, av Kronoby, Nykarleby och Pedersöre häradsrätter i Pedersöre domsaga *samt* av Jakobstads, Karleby och Vasa rådstuvurätter,

3) av Kangasniemi, Mäntyharju, Ristiina och S:t Michels häradsrätter i S:t Michels domsaga och av S:t Michels rådstuvurätt,

4) av *Hollola häradsrätt, av Imatra och Parikkala häradsrätter i Imatra domsaga, av Lappee häradsrätt samt av Lahtis och Villmanstrands rådstuvurätter samt*

5) av *Kemijärvi häradsrätt, av Enare, Kittilä, Muonio, Sodankylä och Utsjoki häradsrätter i Lapplands domsaga, av Kemi, Torneå och Övertorneå häradsrätter i Torneå domsaga, av Rovaniemi häradsrätt samt av Kemi rådstuvurätt.*

3 §

Domstolen kan
1) när den dömer till fängelse,
2) när den sammanlägger ett fängelsestraff med ett annat fängelsestraff eller

3 §

Domstolen kan
1) när den dömer till fängelse,
2) när den *bestämmer ett gemensamt fängelsestraff* eller

Gällande lydelse

3) när den bestämmer att ett villkorligt fängelsestraff skall verkställas

döma till samhällstjänst som straff i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som den har bestämt till högst åtta månader.

Samhällstjänststraff sammanläggs på samma sätt som fängelsestraff enligt 7 kap. strafflagen. Vid sammanläggning motsvarar samhällstjänsten ett lika långt fängelsestraff som det i vars ställe den har dömts ut. Anmälan enligt 7 kap. 9 § strafflagen görs av justitieministeriets fängelseavdelning.

5 §

Verkställigheten av samhällstjänst skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen vann laga kraft, om inte något annat följer av 6 § 2 mom. eller 9 § 2 mom.

8 §

Om den dömde inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall föreningen bestämma att utförandet av samhällstjänsten skall avbrytas.

11 §

När en domstol dömer någon till fängelse för ett eller flera brott och den dömde tidigare har dömts till samhällstjänst, får domstolen förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten påbörjas eller fortgår. Om domstolen förbjuder att en tidigare utdömd samhällstjänst verkställs, skall den förvandla den återstående delen därav till fängelse.

Föreslagen lydelse

3) när den bestämmer att ett villkorligt fängelsestraff helt eller delvis skall verkställas

döma till samhällstjänst som straff i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff som den har bestämt till högst åtta månader.

Vad som i 7 kap. 6, 7 och 8 §§ strafflagen stadgas om bestämmande av ett gemensamt straff för den som redan har dömts till fängelsestraff skall också tillämpas om han har dömts till samhällstjänst. Vid tillämpning av 7 kap. 6 § strafflagen jämställs en dom som avser samhällstjänst med en dom som avser ett ovillkorligt fängelsestraff.

5 §

Verkställigheten av samhällstjänsten skall inledas utan dröjsmål, och tjänstgöringen skall slutföras inom ett år från det domen blev verkställbar, om inte något annat följer av 6 § 2 mom., 8 § 1 mom. eller 9 § 2 mom.

8 §

Om den dömde inte börjar utföra samhällstjänsten eller om han avbryter den eller på något annat sätt grovt bryter mot villkoren för tjänsten, skall Kriminalvårdsföreningen utan dröjsmål anmäla saken till allmän åklagare. Samtidigt skall Kriminalvårdsföreningen förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten skall avbrytas. Kriminalvårdsföreningen skall också förbjuda att samhällstjänsten inleds eller bestämma att utförandet av tjänsten avbryts, om allmänna åklagaren meddelar att den som har dömts till samhällstjänst kommer att åtalas för ett brott som har begåtts efter att han dömdes till samhällstjänst och som enligt åklagarens bedömning kan medföra fängelsestraff.

11 §

När en domstol dömer någon till fängelse för ett eller flera brott och den dömde tidigare har dömts till samhällstjänst, får domstolen förbjuda att verkställigheten av samhällstjänsten påbörjas eller fortgår. Om domstolen förbjuder att en tidigare utdömd samhällstjänst verkställs, skall den bestämma att den återstående delen av samhällstjänsten skall avtjänas som fängelse.

Gällande lydelse

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst förbjudits skall iakttas även om det överklagas.

Föreslagen lydelse

Verkställigheten kan förbjudas också när ett gemensamt straff bestäms i de fall som avses i 7 kap. 6, 7 eller 8 § strafflagen. Oberoende av förbudet skall domstolen bestämma att den del av det gemensamma straffet som inte avtjänas som samhällstjänst skall avtjänas som fängelse.

Ett beslut genom vilket verkställigheten av en tidigare utdömd samhällstjänst förbjudits skall iakttas även om det överklagas.

11 a §

Om en dom som avser samhällstjänst har gått i verkställighet fastän den inte har vunnit laga kraft och domen med anledning av ändringsökande ändras till fängelse, skall justitieministeriets fängervårdsavdelning förkorta fängelsestraffet med den tid som motsvarar den som redan har verkställts som samhällstjänst.

En motsvarande förkortning skall göras när domstolen har förbjudit att samhällstjänsten verkställs eller har dömt ut ett gemensamt fängelsestraff, men inte har bestämt längden av den del av straffet som skall verkställas som fängelse.

Vid förkortningen iakttas samma förvandlingsgrund mellan fängelse och samhällstjänst som användes när den samhällstjänst som redan har utförts fastställdes. När förkortningen räknas ut används det förvandlingssätt som är fördelaktigast för den dömd.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Lagens 1 § 1 mom. träder dock i kraft den 1 oktober 1992. Lagen gäller till utgången av 1993, och även därefter tillämpas 11 § och de stadganden som gäller verkställigheten av straffet.

Om på ett ärende som behandlas efter att denna lag har trätt i kraft, enligt övergångsstadgandena i lagen om ändring av strafflagen (697/91) skall tillämpas stadgandena om sammanläggning av straff i strafflagen i sin tidigare lydelse, tillämpas på detta ärende även 3 § 1 och 3 mom. lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst i sin tidigare lydelse. Om någon som redan tidigare dömts till samhällstjänst härvid döms till fängelse, skall längden av det fängelsestraff som återstår att avtjänas uträknas med iakttagande av principerna i 11 a §.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Om hovrätten efter att lagen har trätt i kraft i sådana fall som anges i den tidigare lydelsen av 7 kap. 9 § strafflagen sammanlägger samhällstjänst och fängelsestraff, skall den i sitt utslag ange hur stor del av straffet som skall avtjänas som fängelse efter att samhällstjänsten har utförts.

2.

Lag

om ändring av 1 och 8 §§ lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/73) 1 § 2 mom. och 8 § 1 mom., dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 2 mom. i lag av den 29 november 1985 (916/85) och 8 § 1 mom. i lag av den 14 december 1990 (1107/90), samt

fogas till 8 §, sådan den lyder ändrad genom nämnda lag av den 14 december 1990 och genom lag av den 20 januari 1984 (63/84), ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Allmänna stadganden

1 §

Skada som samfund eller stiftelse lidit ersätts inte enligt denna lag i andra än i 5 a § nämnda fall.

Skada som ett samfund eller en stiftelse har lidit ersätts inte enligt denna lag i andra än i 5 a § och 8 § 3 mom. nämnda fall.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Ersättning för sakskada

8 §

Enligt denna lag ersätts sakskada, vilken den som på grund av brott, missbruk av rusmedel, sinnessjukdom, utvecklingsstörning eller berusning eller av någon annan sådan orsak tagits in på en anstalt eller den som annars mist sin frihet har orsakat inom anstalten, medan han är placerad utom anstalten eller är på permission eller sedan han rymt från anstalten eller från en myndighets förvar. Detsamma gäller sakskador som har orsakats av ett barn som omhändertagits enligt barnskyddslagen (683/83) eller av den som dömts till samhällstjänst enligt lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90), medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten.

Enligt denna lag ersätts sakskada, vilken den som på grund av brott, missbruk av rusmedel, sinnessjukdom, utvecklingsstörning eller berusning eller av någon annan sådan orsak tagits in på en anstalt eller den som annars mist sin frihet har orsakat inom anstalten, medan han är placerad utom anstalten eller är på permission eller sedan han rymt från anstalten eller från en myndighets förvar. Detsamma gäller sakskador som har orsakats av ett barn som omhändertagits enligt barnskyddslagen (683/83).

Enligt denna lag ersätts dessutom sakskada som någon, som dömts till samhällstjänst enligt lagen om försöksverksamhet med samhällstjänst (1105/90), medan han utför arbete som hör till samhällstjänsten har orsakat den som har ordnat tjänstgöringsplatsen eller en utomstående. Den som har ordnat tjänstgöringsplatsen skall också ersättas för vad han enligt 3 kap. 1 § 3 mom. skadeståndslagen (412/74) blivit skyldig att betala till utomstående för skada som orsakats medan arbete som hör till samhällstjänsten utförs.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992.
